

Regeringsstrategi for mad, måltider og sundhed

Miljø- og Fødevarerministeriet

Indhold

Forord	5
Indledning	7
Sunde børn og unge for fremtiden	8
Sunde lokalområder kan gøre en forskel	11
Sund og aktiv længst muligt	12
Det sunde valg skal være det lette valg	14
Proaktive myndigheder skal sikre bedre viden til danskerne	16
Danmark som foregangsland	18
Sammen kan vi nå langt	20

“

Regeringen vil fremme borgernes sundhed. God og sund ernæring er centralt for det gode og sunde liv. Livsstilsbetingede sygdomme koster hvert år mange danske liv. Regeringen vil på tværs af føde- vare-, sundheds-, ældre-, under- visnings- og socialområdet iværksætte en målrettet indsats, der gennem oplysning skal understøtte danskerne i at tage bedre vare på eget liv i forhold til sundhed og ernæring.

Forord

Regeringen iværksætter med denne strategi for mad, måltider og sundhed initiativer, der kan skabe forandring mod bedre madvaner, og dermed kan understøtte bedre sundhed gennem hele livet.

Dette er en konsekvens af, at vi står overfor nogle alvorlige sundhedsudfordringer, der er direkte relateret til, hvad vi spiser. Livsstilsrelaterede sygdomme forbundet med uhensigtsmæssige madvaner og overvægt er en stigende samfundsøkonomisk udfordring, der samtidigt har store konsekvenser for den enkelte person i form af forringet livskvalitet, sygdom og tabte leveår.

Det er veldokumenteret, at den største mulige sundhedsfremmende effekt sikres ved at anvende en kombination af flere initiativer. Derfor anvendes der i regeringsstrategien også forskellige greb, dog med et overordnet fokus på oplysning i form af viden og færdigheder samt tiltag, der fokuserer på rammer, adfærd og tilgængelighed.

Med det tværministerielle afsæt for regeringsstrategien er der skabt et grundlag for, at der for første gang i

Danmark iværksættes handling på tværs af fødevarer-, sundheds-, ældre-, undervisnings-, børne- og socialområdet. Ambitionen er, at vi derved skaber de bedst mulige forudsætninger og rammer, så mulighederne for at leve et godt og sundt liv for alle forbedres.

Det skal være let at vælge den sunde mad, og vi skal understøtte, at alle har de rette kompetencer til at træffe sunde, gode madvalg gennem hele livet.

Jakob Ellemann-Jensen
Miljø- og Fødevareminister

Ellen Trane Nørby
Sundhedsminister

Mai Mercado
Børne- og Socialminister

Merete Riisager
Undervisningsminister

Thyra Frank
Ældreminister



Indledning

Den Nationale Sundhedsprofil 2017 viste, at over halvdelen af de voksne danskere nu er overvægtige. Særligt svær overvægt, som ses hos 17 pct. af de voksne, er et alvorligt problem – både for den enkelte og for samfundet.

Usunde madvaner og overvægt er væsentlige risikofaktorer for en række alvorlige sygdomme og har både store samfundsmæssige og individuelle konsekvenser. Usunde madvaner er – næstefter rygning – den risikofaktor, der kan tilskrives flest dødsfald og kroniske livsstilssygdomme, såsom type 2-diabetes, hjerte-kar-sygdomme og kræft. Dette har konsekvenser i form af høje udgifter til sundhedssektoren, tabt arbejdskraft, kortere levetid og nedsat livskvalitet.

Der er desuden væsentlige sociale forskelle i danskernes madvaner og en stærk sammenhæng mellem uddannelseslængde og madvaner. Sammenhængen ses som en social gradient; jo længere uddannelse, desto sundere spiser både mænd og kvinder. Ligesom børn af forældre med kortere uddannelse generelt spiser mindre sundt sammenlignet børn af forældre med længere uddannelse. Disse uhensigtsmæssige sammenhænge

er en samfundsmæssig udfordring, der også bør ses i bredere sammenhæng med de socioøkonomiske faktorer, som er bestemmende for sundhed og social ulighed.

FNs verdensmål 3.4 indeholder en målsætning om i 2030 at reducere for tidlig død som følge af ikke-smitsomme sygdomme, fx livsstilssygdomme som type 2-diabetes og hjerte-kar-sygdom, med en tredjedel gennem både forebyggelse og behandling.

På baggrund af ovenstående udfordringer nedsatte miljø- og fødevarerministeren, sundhedsministeren, børne- og socialministeren, undervisningsministeren og ældreministeren i efteråret 2017 et Advisory Board for mad, måltider og sundhed, som skulle komme med anbefalinger til, hvordan danskernes madvaner kunne forbedres. Regeringen modtog 10 anbefalinger i april 2018.

Regeringen sætter med denne strategi gang i en række initiativer, der har til formål at sikre, at man som borger har de bedst mulige forudsætninger og rammer for at træffe sunde, oplyste valg.

Sunde børn og unge for fremtiden

Sunde vaner grundlægges i barndommen og følger som oftest med videre ind i voksenlivet. Mange børn og unge i Danmark kan med fordel spise sundere, og der ses store forskelle i børn og unges madvaner. Blandt børn af forældre med kort uddannelse steg andelen, der spiser usundt, fra 12 pct. til 24 pct. i perioden 2011 til 2014. Blandt børn af forældre med lang uddannelse faldt andelen, der spiser usundt, fra 14 pct. til 11 pct. i samme periode. Hertil følger udfordringer med overvægt. 18 pct. af 9-16-årige danske børn er overvægtige, og vi

ved, at 70 pct. af dem, der er overvægtige som unge, også vil være overvægtige som voksne. Også i forhold til overvægt er der udfordringer med ulighed. Der er 81 pct. flere overvægtige blandt børn og unge af forældre med kort uddannelse i forhold til, børn af forældre med en lang uddannelse.

Forskning konkluderer, at vedvarende indsats, som består af flere elementer, har størst sundhedsfremmende effekt. Derfor er det vigtigt, at der sættes ind flere steder og på forskellige måder overfor børn og unge. Der er både brug for indsats målrettet familier, samt andre steder, hvor børn og unge tilbringer meget tid.

Sundhedsplejerskerne kommer i alle hjem og vejleder i forbindelse med børns overgang til anden mad end mælk. Her har de mulighed for at støtte forældre i at skabe sunde madvaner for de mindste allerede fra start. Denne vejledning kan med fordel udvikles, målrettes og understøttes yderligere. I Danmark går de fleste børn i dagtilbud, alle børn går i grundskole, og mange tager også en ungdomsuddannelse, og her tilbringer de over en lang



Sund mad, gode rammer om måltidet og undervisning i ernæring og sundhed kan fremme læringsforudsætninger, øge koncentration og hukommelse

årrække megen tid. Blandt andet derfor er disse steder oplagte til at arbejde med sundhedsfremme og læring om mad, ikke mindst fordi man her når børn og unge fra alle grupper i samfundet. Sund mad, gode rammer om måltidet og undervisning i ernæring og sundhed kan fremme læringsforudsætninger, øge koncentration og hukommelse, samtidig med at det bidrager til, at børn og unge vokser op og bliver bevidste forbrugere. Dagtilbud, skoler og ungdomsuddannelser skal have bedre muligheder for at arbejde med

og sætte fokus på mad, måltider og sundhed for at fremme børn og unges trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Sund mad og gode rammer om maden styrker forudsætningen for at lære, hvilket spiller direkte ind i skolernes vigtigste opgave, nemlig at sikre læring hos børn og unge. Det er afgørende, at børn og unge får mere viden om og bedre handlekompetencer i forhold til mad og sundhed, samtidig med, at rammer og strukturer i dagtilbud og skolen gør det nemt for alle børn at træffe sunde valg.



Det skyldes ikke mindst, at børn og unge bør spise omkring halvdelen af hverdagens mad, mens de er i dagtilbud eller skole og endnu mere, hvis de også spiser morgenmad på stedet. Derfor er der et stort potentiale i, at maden er sund, uanset om der er tale om madordning eller madpakker hjemmefra. Det er ligeledes vigtigt, at maden spises i hyggelige omgivelser, hvor der er god tid og plads til at spise sammen.

Mærkningsordning for sunde dagtilbud, grundskoler og ungdomsuddannelser

Regeringen vil igangsætte en helhedsindsats med dagtilbud, skoler og ungdomsuddannelser som omdrejningspunkt, der skal skabe rammer og strukturer, som gør det nemt for alle børn og unge at træffe sunde valg. Der udvikles en frivillig mærkningsordning, hvor dagtilbud, grundskoler og ungdomsuddannelsessteder har mulighed for at arbejde med og sætte fokus på mad og sundhed. Arbejdet kan inkludere fokus på samarbejde med lokale aktører fx landbrug eller supermarkeder, bevægelse og forældreinvolvering.

Maddannelse i dagtilbud og grundskoler

Regeringen vil igangsætte en indsats, som sigter mod at forebygge usunde madvaner ved at give børn og unge oplevelser med og en grundlæggende forståelse for mad og sundhed. Dagtilbud og grundskoler skal gennem viden og inspirerende materialer understøttes i at arbejde med børns og unges maddannelse, måltider og sundhed. I grundskolen skal der være fokus på at øge elevernes bevidsthed om maden, madens historie, Danmark som produktionsland, måltidets rolle som en del af vores kultur og måltidets betydning for fællesskabet.

Regeringens initiativer:

Gode mad- og måltidsvaner i familier med små børn

Regeringen vil styrke vejledning til forældre om gode madvaner i forbindelse med, at barnet går fra mælk til at spise almindelig mad sammen med familien. Formidlingen og dertil hørende materialer målrettes familier, som er usikre på barnets behov i overgangen. Indsatsen bidrager til at reducere ulighed i sundhed samt forebygge overvægt og fejlernæring. Det sikrer trivsel og sund vækst og udvikling hos barnet.

Officielle anbefalinger til sund mad og gode rammer om måltidet

Alle dagtilbud, skoler og ungdomsuddannelser kan finde vejledning og hjælp til, hvordan der prioriteres sund mad og gode rammer om de måltider, der spises, mens børn og unge er i dagtilbud eller i skole. Regeringen vil derfor fortsætte arbejdet med at formidle og udbrede de officielle anbefalinger for at sikre flere sunde måltider i dagtilbud, grundskoler og ungdomsuddannelser.

Sunde lokal- områder kan gøre en forskel

Det er et stort potentiale i, at lokale initiativer understøtter den nationale dagsorden om et sundere Danmark. I de seneste år har lokale indsatser blomstret, og der har på flere områder været positive tendenser i forhold til at spise sundere. Generelt spiser danskerne dog stadig langt fra de officielle kostråd. Dertil kommer betydelige udfordringer med social ulighed i sundhed, hvor mennesker med kort uddannelse spiser mindre sundt, oftere er overvægtige og dør tidligere end mennesker med lang uddannelse. En ulighed der gør sig gældende i forskellig grad fra region til region og endda kommune til kommune.

Kommunerne og det lokale foreningsliv oplever fortsat store udfordringer med at nå de grupper i samfundet, der kunne have mest gavn af at spise sundere. Lav geografisk mobilitet, manglende relation og kompetencer fremhæves som de primære grunde herfor.

Region Sjælland befinder sig i denne sammenhæng blandt dem med de største udfordringer. Lolland Kommune og Guldborgsund Kommune er kommunerne med de største udfordringer med svær overvægt i regionen. Ifølge

Sundhedsprofilen for 2017 har Lolland Kommune den højeste forekomst af svær overvægt i Danmark, 24 pct.

Der er på regionalt plan allerede iværksat en række initiativer for at forbedre sundhedstilstanden på Lolland-Falster, herunder 'Lolland-Falster Undersøgelsen' og 'Broen til bedre sundhed.'

Regeringens initiativ:

Lokal måltidsindsats

Regeringen vil gennemføre et forsøgsprojekt på Lolland-Falster, der har til formål at indfri det uforløste potentiale i eksisterende initiativer i det lokale foreningsmiljø ved at udvikle metoder, der styrker mad- og måltidsvaner samt relevante fællesskaber på tværs af sociale skel til inspiration for det omgivende samfund. Lokale foreninger bliver centrale aktører i projektet, da de er i berøring med en stor befolkningsgruppe og kan fungere som bindeled mellem forskellige grupper i lokalsamfundet. Dette kan skabe viden og erfaringer, der kan bruges til lignende initiativer andre steder i landet.



Sund og aktiv
længst muligt

Borgere over 65 år udgør en stadig stigende andel af den danske befolkning, og i dag udgør gruppen alene lidt over 1 million borgere. Gruppen er vidt forskellige med hensyn til forudsætninger og behov. Nogle klarer sig selv længe og har overskud til nye netværk – for andre er det en mere besværlig tid med sygdom, behandling og måske nedsat funktionsevne som følge heraf. Generelt for alle er, at kroppens behov for næringsstoffer ændres efter at være fyldt 65 år.

Udfordringen består i at sikre et godt helbred og god livskvalitet for den enkelte så længe som muligt. Der har allerede været et stort fokus på at understøtte kommunernes arbejde med mad- og måltidsområdet, hertil også fokus på småtspisende ældre. Som følge af regeringens prioritering af området blev der i 2017 udmøntet en pulje på 425 mio. kr. til etablering, renovering eller genåbning af lokale køkkener på plejecentre, som har bragt måltidet og madlavningen tættere på over 14.000 ældre på vores plejehjem og plejecentre. Ligeledes er der via satspuljen 2018 fordelt 326,6 mio. kr. på 12 konkrete initiativer, der især skal løfte den værdige pleje, de ældres livskvalitet og oplevelsen af hjemlighed i plejeboliger.

For selvhjulpne ældre i eget hjem er situationen anderledes. Her er antallet af overvægtige betydelig. Således er 72 pct. af de 65-75 årige mænd overvægtige og 65 pct. af de 65-75 årige kvinder. Svær overvægt hos ældre kan have alvorlige konsekvenser for funktionsevne og helbred. I 2016 udarbejdede Fødevarestyrelsen et supplement til De officielle Kostråd – Råd om mad når du er over 65 år – for at sætte fokus på det, man selv kan gøre for at bevare muskelmasse og stærke knogler.

Regeringen vil forsat prioritere at understøtte kommunernes arbejde med at afhjælpe undervægt, men det er også vigtigt at iværksætte informationsindsatser over for raske 65+ for at gøre opmærksom på den enkeltes muligheder for at bevare funktionsevne længst muligt.

Regeringens initiativer:

Vidensbank for kommunale cases om mad, måltider og ernæring på ældreområdet

Regeringen vil styrke kommunernes arbejde med ældres sundhed. Så snart ældre får brug for hjælp, er det vigtigt, at kommunerne har tilstrækkelig viden om, hvordan man bedst hjælper – og at deres egne erfaringer kommer i spil – og at de praktiske erfaringer i kommunerne bliver delt. Derfor sættes der særlig fokus på at muliggøre vidensdeling mellem kommunerne i en vidensbank for kommunale cases, der har fungeret godt i praksis.

Kommunikation om supplerende kostråd til borgere 65+

Regeringen har igangsat et samarbejdsprojekt med blandt andet Landbrug & Fødevarer, Kost & Ernæringsforbundet, Ældresagen og Hjerteforeningen for at gøre kommunikationen om, at man kan gøre noget selv for at holde sig sund og rask mere tilgængelig – for både kommuner, frivillige, sundhedsorganisationer og den enkelte selv.

Det sunde valg skal være det lette valg

Tilgængelighed og markedsføring af fødevarer er parametre, som i høj grad er bestemmende for vores indkøb. Ydermere er convenience-kategorien i detailhandlen i kraftig vækst. Det er derfor vigtigt, at sunde alternativer er til rådighed, både i supermarkedet og når der købes mad på farten.

Reformulering og produktudvikling af fødevarer og mærkning har allerede rykket ved den ernæringsmæssige kvalitet af fødevarer i detailhandlen. Dette ses f.eks. på antallet af fødevarer, der bærer Nøglehulsmærket og/eller fuldkornslogoet. Antallet af Nøglehulsmærkede produkter er steget fra 1900 i 2012 til over 3000 i 2017. Fuldkornslogoet har ydermere understøttet, at danskernes daglige fuldkornsindtag er steget til 63 g i 2014 mod 36 g i 2007.

Med afsæt de eksisterende erfaringer vil et nyt partnerskab med en fælles vision og målsætninger kunne fremme udviklingen af sunde velsmagende produkter til attraktive priser, der kan markedsføres både på hjemmemarkedet og på eksportmarkeder. Partnerskabet vil understøtte virksomhedernes produktudvikling og markedsføring af

sunde produkter ved at udvikle og sikre nem adgang til rådgivningsværktøjer og mærkningselementer samt vejlede om mærkeregler m.v.

Regeringens initiativ:

Innovationspartnerskab

Regeringen vil etablere et innovationspartnerskab med deltagelse af myndigheder, virksomheder, sundhedsorganisationer, universiteter m.fl. Partnerskabet vil arbejde for, at de sunde valg bliver de lette valg for forbrugerne ved at udbrede og synliggøre de sunde fødevarer, herunder nøglehulsmærkede produkter, betragteligt.



Proaktive myndigheder skal sikre bedre viden til danskerne



Blandt danskerne er der en stigende skepsis og forvirring omkring mad og sundhed på sociale, digitale og trykte medier. Den anekdotiske, personlige fortælling fylder fortsat mere i debatten, og der er sket et brud i troværdighedshierarkiet, hvor mange har stor tillid til f.eks. bloggere og influencere. Mængden af information om emnet mad, måltider og sundhed tilgængelig på internettet er stor, og det kan derfor være svært at navigere i i, vanskeligt at gennemskue, hvilken information, der bygger på officielle råd og anbefalinger.

Myndighederne skal i højere grad deltage aktivt, positivt og konstruktivt i debatten med henblik på at fremme evidensbaseret viden, ligesom kommunikationen af de officielle råd og anbefalinger i højere grad skal tage højde for de emner, trends og tvivlsspørgsmål, der optager danskerne.

Regeringens initiativer:

Styrket kommunikation og proaktiv indsats mod "fake news"

Regeringen vil sikre, at myndighederne bliver en mere aktiv og synlig part i mad-, måltids- og sundhedsdebatten, på egne såvel som eksterne platforme og medier. Samtidig oprettes et netværk af samarbejdspartnere og relevante myndigheder, der samarbejder om at bidrage i debatten. Samarbejdet skal yderligere udarbejde et charter for god formidling om mad, måltider og sundhed.

Styrket tilgængelighed evidensbaseret viden

Regeringen vil sikre, at det bliver lettere at søge og finde relevant information, som er baseret på myndighedernes anbefalinger. Dette indebærer en løbende web- og SEO-optimering, samt udarbejdelse af materiale og information, der i højere grad tilpasses og besvarer danskernes spørgsmål og vidensbehov. Samtidig skal forbrugerne lettere kunne finde den evidens, der ligger til grund for myndighedernes rådgivning.



Den anekdotiske, personlige fortælling fylder fortsat mere i debatten, og der er sket et brud i troværdighedshierarkiet, hvor mange har stor tillid til f.eks. bloggere og influencere.

Danmark som foregangsland

Danmark er kendt for at levere forskning i verdensklasse og skal også i fremtiden kunne profilere sig på viden og evidens om mad og sundhed. Samtidig skal data og vidensgrundlaget fortsat udvikles og forbedres på tværs af fagdiscipliner, da behovet for at få indsigt i, hvordan madvaner udvikler sig over tid, og hvad den sundhedsmæssige betydning er, giver det bedst mulige grundlag for at formidle viden samt iværksætte initiativer og handling, der kan få effekt for folkesundheden. Det er derfor vigtigt, at de nationale forskningsprogrammer og -bevillinger

prioriterer temaet ”mad, måltider og sundhed”. Derudover eksisterer der også større internationale forskningsprogrammer, som Danmark med fordel kan deltage i eller aktivt forsøge at få gjort anvendeligt for en dansk kontekst. Usunde mad- og måltidsvaner og en stigende forekomst af livsstilssygdomme som følge heraf er en væsentlig global udfordring, både for industrialiserede lande og udviklingslande. På den internationale arena deler vi derfor gerne viden og vores erfaringer. Det gælder f.eks. i regi af EU, WHO og det nordiske samarbejde.

I mange lande er udfordringerne større end i Danmark. Flere af de emner, vi arbejder med, overskrider landegrænser – derfor giver det god mening at dele erfaringer internationalt. Det sker i EU, når vi fra Danmark deler erfaringer med brug af offentligt-private partnerskaber, såsom Fuldkornspartnerskabet eller taler om at fastsætte frivillige grænser for reformulering af produkter med mindre salt, sukker og mættet fedt.

Både WHO og EU samler viden og monitorerer indsatser og effekt, således at den bedste viden om, hvad der



Danmark er kendt for at levere forskning i verdensklasse og skal også i fremtiden kunne profilere sig på viden og evidens om mad og sundhed.

virker for at opnå sundere mad- og måltidsvaner, er tilgængelig på tværs af lande. Eksempelvis er det velkendt, at markedsføring af usunde produkter overfor børn er en risikofaktor for overvægt. I både EU og WHO er der stor forståelse for, at specielt markedsføring kan overskride landegrænser, hvorfor det er ekstra værdifuldt at udveksle erfaringer.

På nordisk plan har Danmark igennem årene haft positive erfaringer med fælles nordisk samarbejde om ernæringsmærket "Nøglehullet." Igennem mange år har de Nordiske Næringsstofrekommandationer været afgørende for, at Norden som region har kunnet udarbejde et fælles grundlag for evidensbaserede kostråd i de enkelte lande. Senest har WHO på evidensbaseret grundlag anerkendt "Nordic diet," som anbefales af de nordiske myndigheder, som sundhedsfremmende.



Regeringens initiativer:

Prioriteret forskningsindsats

Regeringen vil fremme det forskningsbaserede grundlag for rådgivning om mad, måltider og sundhed, gennem bedre koordinering på tværs af faglige discipliner og ved at indhente data om danskerne mad- og måltidsvaner. Regeringen vil sikre, at mad, måltider og sundhed prioriteres både i sektorforskningen og tværgående forskningsprogrammer. Det gælder også i forhold til større internationale forskningsprojekter.

International vidensudveksling

Regeringen vil udveksle viden fra partnerskaber i EU-regi ved, at Danmark aktivt deltager i relevante arbejdsgrupper i EU, WHO, OECD for at udveksle de bedste eksempler på, hvordan vi har anvendt og udviklet partnerskaber over årene.

Nordisk samarbejde

Regeringen vil fortsat prioritere det nordiske samarbejde, da det gavner hele den nordiske region at fokusere på udvikling af f.eks. "Nøglehullet." Den næste revision af Nordiske Næringsstofrekommandationer prioriteres ligeledes, da det er en stor fordel, at alle gode forskningskræfter i regionen hjælpes ad med at opretholde det stærke grundlag for anbefalinger til de nordiske borgere. Revisionen igangsættes nu og vil tage 4 år.

Sammen kan vi nå langt

Det er afgørende, at vi alle tager medansvar, samarbejder om indsatserne og inspirerer hinanden, så vi sammen kan skabe markante og varige forandringer i forhold til mad, måltider og sundhed. Ansvaret ligger hos alle grupper i samfundet, og derfor er det nødvendigt, at alle – familien, civilsamfundet, erhvervslivet, organisationer, kommuner, regioner og staten m.fl. – bidrager til at løfte opgaven.

Der er et stort potentiale i at sikre mere ressourceeffektive indsatser for bedre mad- og måltidsvaner ved at sammen tænke eksisterende aktiviteter i et bredt, offentligt-privat partnerskab.

Med afsæt i de gode erfaringer fra det eksisterende Måltidspartnerskab – men med bredere deltagelse, større strategisk sigte og øget økonomisk kraft – kan skabes den ramme, som engagerer og forankrer alle relevante aktører i at realisere målet om sundhed gennem mad og måltider. Det skal ske gennem et forpligtende samarbejde, der både inkluderer koordination af aktiviteter, strategisætning og sammentænkning af nye og eksisterende indsatser på tværs af sektorer.

Regeringens initiativ:

Forum for mad, måltider og sundhed

Regeringen vil etablere et nyt, nationalt "Forum for mad, måltider og sundhed," der skal arbejde for, at den overordnede målsætning om at forbedre danskernes mad- og måltidsvaner, samt at anbefalingerne fra Advisory Board for mad, måltider og sundhed bliver til virkelighed. Det nationale forum vil endvidere indhente og følge op på erklæringer og målsætninger fra de enkelte aktører om indsatser, der understøtter den fælles målsætning samt agere som rådgivende forum for regeringen i forhold til mad, måltider og sundhed.

Regeringen opfordrer til, at alle aktører tager ansvar og bidrager, hvor de kan

- **Familien** kan sætte fokus på maden og rammerne om måltiderne derhjemme.
- **Civilsamfund, dagtilbud og skoler, ungdomsuddannelser, arbejdspladser og plejehjem** kan alle sætte maden og måltidsrammerne på dagsordenen lokalt.
- **Dagtilbud** kan sætte fokus på mad og måltider som en del af det pædagogiske arbejde samt anvende mulighederne for samarbejde med lokalsamfundet om at give børn gode oplevelser med mad.
- **Skoler** kan indarbejde mad og måltider i de faglige aktiviteter f.eks. i madkundskab og øvrige fag i skolen.
- **Ungdomsuddannelser** kan understøtte kantinerne, tage stilling til maden, der tilbydes, og gøre det prestigefyldt at arbejde som madhåndværker ved at tydeliggøre fagets vigtighed.
- **Detailhandel og industri** kan udvikle og videreudvikle produkter i en sundere retning.
- **Alle aktører** kan, som i ovenstående eksempler, finde deres egen måde at bidrage til at gøre en indsats for bedre mad og et sundere Danmark til gavn for os alle.

2017/18:41

August 2018

Miljø- og Fødevareministeriet
Slotsolmsgade 12
1216 København K
Tlf.: +45 3814 2142
E-mail: mfvm@mfvm.dk

ISBN digital: 978-87-93635-69-2 (pdf version)

ISBN tryk: 978-87-93635-60-9 (trykt version)

Design: e-Types

Foto: Copenhagen Cooking, Fødevarestyrelsen, Unsplash.

Tryk: Rosendahls

Publikationen kan hentes på
mfvm.dk/regeringen.dk